

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІСТОРИЧНИХ ТРАДИЦІЙ В СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті проаналізовано проблеми збереження та розвитку історичних традицій в сучасній архітектурі.

Ключові слова: збереження, розвиток, історичні традиції, архітектура.

Abstract

The article analyzes the problems of preservation and development of historical traditions in modern architecture.

Keywords: preservation, development, historical traditions, architecture.

Вступ

Тема дослідження історичної забудови міст України є надзвичайно актуальною, враховуючи агресивний неконтрольований наступ сучасної забудови на історичне середовище і аварійний стан більшості пам'яток архітектури.

Якщо в минулі десятиліття переважували методи активної перебудови історичних містобудівних об'єктів, то сьогодні відбувається пошук методик їх збереження, регенерації та відтворення втраченої автентичності.

Сучасні міста є сукупністю різночасових історичних морфосистем. Головною проблемою міст є деформація історичних композиційних систем унаслідок знищення окремих елементів композиційних систем, зокрема, композиційного районування, що призвело до втрати містами композиційної цілісності.

Результат дослідження

Пам'ятки архітектури є важливою частиною духовних надбань людства, які становлять значний пласт історико-культурної спадщини, є символами національної гідності, своєрідним літописом життя народів, свідченням їхнього самобутнього розвитку. Збройні конфлікти, війни руйнують не лише долі людей, значних руйнувань зазнають і архітектурні пам'ятки.

Актуальною є проблема розробки науково обґрунтованих підходів щодо архітектурно-композиційної трансформації фасадів та необхідності збереження цілісності їхнього архітектурно-художнього вигляду.

На сьогодні нормативні документи, які стосуються трансформації фасадного вирішення мають узагальнений характер і ускладнюють прийняття рішень про ступінь можливої трансформації фасадів. Чинні нормативи, які використовуються під час реконструкції районів із історично сформованою забудовою, розраховані в основному на нормування розпланувальних параметрів будинків, не враховують специфічних історико-культурних та естетичних властивостей забудови різних міст України.

Будь-які заходи, пов'язані із зміною зовнішнього архітектурного вигляду будівлі, належать до робіт з реконструкції, тому вимагають узгодження. Реконструкція має передбачати максимальне збереження первісного зовнішнього вигляду будівлі. Фасад, який виходить на бік вулиці або декількох вулиць, повинен зберегти пропорції й архітектурні форми будівлі, а для відтворення утрачених елементів доцільно розглядати аналогічні приклади, які використані у декоруванні будівель того ж періоду.

Використання наявних засобів у конкретних умовах сформованої забудови повинен передувати

спеціальний аналіз ситуації, а іноді і додаткові дослідження. Під час трансформації фасаду будівлі слід дотримуватися основних вимог: не перешкоджати “прочитанню” структури фасаду, всі нові пластичні форми об’єктів не повинні змінювати існуючої пластики фасаду (заборонити зміну огороження балконів, заштиття балконів нехарактерними оздоблювальними матеріалами, замурування його відкритих частин). Неприпустимою є прибудова тамбурів і вітрин, додавання архітектурних деталей (колон, пілонів тощо) неприбутаманних будівлям, а також використання художніх та скульптурних засобів, які підсилюють візуальну дисгармонію об’єктів. Акцентні пластичні форми на фасаді, які можуть з’явитися у результаті реконструкції будівлі повинні бути узгоджені з масштабом і характерними обрисами існуючої структурної пластики фасаду, а додаткові – з дрібною пластикою фасаду. Всі основні пластичні форми, які розмістили у площині реконструйованого фасаду, слід узгоджувати між собою.

Дворовим фасадам архітектори приділяли набагато менше уваги, ніж головним, хоча втручання у їх структуру є неприпустимим. Сьогодні роботи, які проводяться під час трансформації дворових фасадів є менш прогресивними, ніж за кордоном. В основному вони є проявом зміни об’ємно-розпланувальної структури будівель. Дворові фасади переважно позбавлені стилістичних ознак. Оскільки архітектори завжди усю майстерність проявляли у вирішенні головних фасадів, тому дворові фасади виражають суто утилітарні властивості. Відповідно до ДБНУ В.3.2-2-2009 під час реконструкції будинків заборонено: утепляти і склити існуючі балкони та лоджії, влаштувати нові віконні прорізи та розширювати ті, що є, влаштувати нові та розширювати існуючі балкони і лоджій, а також їх склити. Дані заходи є актуальними при проведенні реконструкції головних фасадів будівель, але вони обмежують архітекторів у методах вирішення дворового об’єму будівлі, які орієнтовані у внутрішнє подвір’я будинку.

У результаті аналізу наукової літератури та архівних проектних матеріалів визначено два основних підходи – це збереження та зміна зовнішнього вигляду будівель. Можна виділити три основні методи робіт, які використовують архітектори та будівничі різних періодів для відновлення, збереження та покращення зовнішнього вигляду будівель цього періоду, для реалізації цих підходів.

Першим методом є реставрація, у результаті якої відбувається повне відновлення до первісного вигляду будівлі або до найвиразнішого її вигляду. Вона поширена для об’єктів, які є пам’ятками архітектури чи культури, а також під час відновлення зовнішнього вигляду об’єктів, які втратили свою привабливість у результаті пошкодження та деформації стін. Для будівель пошкодження стін є результатом систематичної дії вологи, посезонного замороження та відтавання, вивітрювання поверхневого шару. Також негативно впливають на фасади будівельні роботи, які проводяться під час будівництва будівель-вставок у сформованій забудові. У деяких будівлях деформації стін можуть бути викликані нерівномірним просіданням фундаментів, яке спричинили проблеми каналізаційної мережі міста. Дефекти фасадів бувають часто пов’язані з забрудненням атмосфери, яке спричиняє втрату первісного вигляду будівлі, а також із неякісно проведеними ремонтами фасадів. Під відновлення фасаду будівлі можна здійснювати підсилення стін будівлі за рахунок поясів жорсткості. Отже, проведені заходи: підсилення стін, відновлення або заміни пошкоджених частин кладки, архітектурних деталей, не повинні спричинити зміни початкового образу будівлі. Процес реставрації полягає у повному відновленні фасаду будівлі (відновлення оздоблення, ліпних елементів, огороження тощо). Він проводиться на основі дослідження та аналізу архівних проектних матеріалів, які відображають фасадні рішення від виникнення об’єкта до останньої його трансформації під час експлуатації (особливості змін та нашарувань).

Другий метод – часткова реконструкція, під час якої відбуваються зміни окремих елементів будівлі, деталей оздоблення тощо. Такий метод використовується під час надбудови та прибудови будівлі, адаптації нижніх поверхів під громадську функцію, під час влаштування мансарди тощо. Процес адаптації перших, цокольних, горищних, а інколи других поверхів будівель відбувається індивідуально у кожному окремо взятому об’єкті.

Процес зміни функціонального призначення приміщень перших поверхів будівель помітний протягом усього періоду їхньої експлуатації. Реконструкції, які передбачали переобладнання приміщень об’єкта, під об’єкти громадського обслуговування, вплинули на композицію фасадів будівель. Це пов’язано з влаштуванням вітрин, заміною отворів, організацією додаткових входів та влаштуванням навісів або козирків над ними, розміщенням вивісок та рекламних носіїв на фасаді будівлі. Поширеним прийомом

під час трансформації фасаду є фарбування його змінених фрагментів контрастним кольором, відносно кольору самої будівлі. У результаті цього виникла проблема поєднання різних стилістичних вирішень. Також вбудовані приміщення громадського призначення, які займають частину першого поверху або цілий поверх, можуть мати одне або декілька функціональних призначень. Сьогодні, якщо у будівлі є декілька таких закладів, то вони, переважно, належать різним власникам і розроблені за проектами, які виконані різними архітекторами у різний час. Кожен архітектор під час розробки проекту має своє бачення у вирішенні фасаду. Часто воно враховує лише вимоги будівлі, у якій проводять реконструкцію, незважаючи на архітектурно-художні особливості ансамблю квартальної забудови міста. Отже, основним завданням для архітектора є зберегти цінні, історично сформовані особливості й окремих будівель й історичного середовища загалом.

Визначено, що є два основних напрями часткової реконструкції будівель.

.....

Висновки

Отже, після розгляду деяких рішень для збереження та розвитку історичних традицій в сучасній архітектурі можна виділити такі:

1. Для збереження та зміни зовнішнього вигляду будівель архітектори використовують три основні методи робіт: реставрацію, часткову та повну реконструкції.

2. Реставрація фасадів супроводжується заходами з підсилення стін, відновлення або заміни частин кладки, які повинні відбуватись без зміни початкового образу будівлі, а також передбачати відновлення оздоблення, огороження тощо.

3. Для проведення часткової реконструкції визначено два основних напрямки: нюансний та контрастний.

4. Здійснене під час повної реконструкції перетворення фасаду будівлі призводить до появи її нового образу.

5. Доцільно доповнити та внести зміни до чинних норм, які використовуються під час реконструкції забудови, які б передбачали можливість трансформації дворових фасадів будівель.

Підсумовуючи, важливо пам'ятати, що дотримання традиції — це традиційність, яка є загальним принципом реалізації спадкоємності в архітектурі. Традиційність означає використання та/або інтерпретацію в архітектурній творчості принципів, прийомів і форм, що склалися у попередні історичні епохи. Тому традиційність нерідко називають ретроспективізмом, але відрізняють від стилізаторства.

Із традицією пов'язаний традиціоналізм як суттєва риса, властива постмодернізму та водночас — один із напрямів у архітектурі сучасності, який звертається до архітектурної спадщини і народних традицій..

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. ДБН В.3.2-2-2009 "Житлові будинки. Реконструкція та капітальний ремонт". [Чинний від 2009-07-22]. Київ : Мінрегіонбуд України, 2009. 137 с.
2. С.М. Лінда, О. Пекарчук. Проблеми збереження та зміни зовнішнього вигляду багатоквартирної забудови рубежу XIX-XX століть Львова : Національний університет «Львівська політехніка», 2014. - 6 с.

Райчук Анастасія Олегівна— студентка групи БМ-22м, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: andani11728@gmail.com

Кучеренко Лілія Василівна — к.т.н., доцент кафедри будівництва, міського господарства та архітектури, Вінницький національний технічний університет. email: liliya13liliya13@gmail.com

Anastasia Raichuk – student of BM-22m group, Faculty of Construction, Civil and Environmental Engineering,

Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: andani11728@gmail.com

Kucherenko Liliya— Ph. D. Of the Department of Building, Urban and Architecture of the Vinnitsa National